

ئىسلامدا ئاياللارنىڭ ئورنى

[ئۇيغۇرچە]

مكانة المرأة في الإسلام

[باللغة الأويغورية]

ئا. قارلۇقى

ع. قارلۇقى

تەكشۈرۈپ بىكىتكۈچى: ن. تەمكىنى

المراجعة: ن. تمكىني

ريباد شەھرى رەبۇە رايونى دىن تەشۋىقات ھەمكارلىق

مەركىزى

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة بمدينة

الرياض

1428 – 2007

islamhouse.com

ئىسلامدا ئاياللارنىڭ ئورنى

ئىسلام دىنىنىڭ ئاياللارغا تۇتقان پۈزىتىسىدە مەيلى ئىسلامدىن ئىلگىرىكى ياكى كېيىنكى بولسۇن بارلىق تۈزۈم ۋە پىرىنسىپلاردىن روشەن پەرقلىنىپ تۇرىدىغان تەرىپى شۇكى، ئوقۇم ۋە شەرىئەت ئەھكاملىرىنى ئىجرا قىلىش جەھەتتە ئاياللارغا ھەقىقىي ئىنسانپەرۋەرلىك پىرىنسىپ ئاساسىدا مۇئامىلە قىلغانلىقى ۋە ئايالغا ئايالچە، ئەرگە ئەرچە كۆز بىلەن قارىغانلىقىدا بولسا كىرەك.

ئىسلام ئەرلەرگە ئىنسانلىق سۈپىتى بىلەن مۇئامىلە قىلىپ، ئۇنىڭغا مۇئەييەن تەرتىپ، مۇئەييەن كۆرسەتمىلەرنى بەرگەندە، ئايالغىمۇ ئوخشاشلا ئىنسانلىق خۇسۇسىيىتىنى ئېتىبارغا ئېلىپ، ئەرلەر بىلەن ئوخشاش دەپ قارىدى. ئىنسانلارنىڭ ھەق ۋە ھۆرمىتى، ئېھتىياجىنىڭ مۇئەييەن ئورتاقلىققا ئىگە بولغانلىق سەۋەبىدىن، ئىنسانپەرۋەرلىك بايىنىڭ بارلىق تۈزۈم ۋە كۆرسەتمىلىرىدە ئەرلەر بىلەن باراۋەر دەپ قارىدى.

ئەمما، ئىسلام ئاياللارغا ئاياللىق خۇسۇسىيىتىنى ئېتىبارغا ئېلىپ قاراپ، ئۇنىڭ ئاياللىققا ماس ھالدا تەرتىپ، تۈزۈم ئورۇنلاشتۇرۇپ، مەسئۇلىيىتىنى بەلگىلىگەن چاغدا، ئەرلەرگىمۇ ئەرلىك خۇسۇسىيەتلىرىنى نەزەرگە ئېلىپ، مەسئۇلىيەت دائىرىسىنى بەلگىلىدى.

جەمئىيەتتىكى كىشىلەرنىڭ ئىش تەقسىم قىلىش پىرىنسىپلىرى ۋە تەبىئىيەتكە ئويغۇن ھالدا، ئەر ۋە ئايالدىن ئىبارەت بۇ ئىككى خىل ئىنسان تىپىغا ئايرىم- ئايرىم ھالدا ھوقۇق ۋە مەجبۇرىيەتلەرنى بەلگىلەپ بەردى. بۇ خىل پەرقلىق ھوقۇق ۋە مەجبۇرىيەتلەرنىڭ ئىستىخك تەلۋى ئەر ۋە ئاياللار ئوتتۇرىسىدا پەرقلىق ھۆكۈملەرنىڭ مەيدانغا كېلىشىنى تەلەپ قىلاتتى. دەرۋەقە، ئىسلام دىنى ئاياللارغا خاس ھۆكۈملەر ۋە ئەرلەرگە خاس ھۆكۈملەرنى ئۇلارنىڭ خاراكتېرىدىكى ئەرلىك ۋە

ئاياللىك خۇسۇسىيەتلەرنى توغرا مۆلچەرلەش ئارقىلىق، ھەر ئىككىلىسىنىڭ تەبىئىتىنىڭ تەقەززاسى ماس ھالدا، ئېنىق بەلگىلەپ بەردى.

ئەمما، ئىنسانلارنىڭ ئىنسانلىقىنى بىر- بىرى بىلەن مۇناسىۋەتلىشىشىدىن تۈزۈملەردە، ئىسلام تەلىماتلىرىغا كۆرە ئەرلەر بىلەن ئاياللار ئوتتۇرىسىدا ھېچقانداق پەرق يوق، چۈنكى، ئۇلار ئوخشاش ئىنسانلاردۇر.

پەقەت ئىسلام دىنىلا ئاياللارغا ئىنسانچە كۆز بىلەن قاراپ، ئۇنى ئەرلەر بىلەن يوقىرىدا ئېيتقاندا، ئىنسانلارنىڭ ئىنسانى ئالاقىلىرىنى بىر- بىرى بىلەن مۇناسىۋەتلىشىشىدىن تۈزۈم ۋە بەلگىلىمىلەردە ئوخشاش ھوقۇققا ئىگە، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ھېچقانداق پەرق يوق، دەپ قارىدى. لېكىن، باشقا ھازارەت ۋە مەدەنىيەتلەر ھەتتاكى كىشىلىك ھوقۇق ئەڭ يۈكسەك ئۇرۇنغا قويۇلدى دەپ داۋراڭ سېلىۋاتقان ياۋرۇپا ئەللىرىمۇ ئاياللارغا پەقەت ھۇزۇر ۋە ھالاۋەت تەبىرى ماھىيىتىدىكى ئاياللىق سۈپىتى بىلەن قاراشتىن خالىي بولالمىدى.

ھەرقانداق جەمئىيەتنىڭ ئاياللارغا تۇتقان مەدەنىيەت پۈزۈتىسى، شۇ جەمئىيەتنىڭ ھادىسىلەرگە قارىتا تۇتىدىغان مەيدانى ۋە مەدەنىيەت تارىخى تەرەققىياتى جەريانىدا ئاياللارنىڭ قانچىلىك رول ئوينىغانلىقىنى جانلىق ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرىدۇ.

ئاياللار ۋە ئەرلەرنىڭ ئىنسانلىق خۇسۇسىيەتلىرىگە چىن ئىشەنگەن بىر جەمئىيەتتە ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئىجتىمائىي رولىنى جانلىق ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرىدۇ ۋە ئوخشاش بولمىغان ساھەلەر بويىچە ئەرلەر يانداش ھالدا ئۆز تۆھپىلىرىنى قوشۇپ ماڭىدۇ ۋە نادىر ئۆلگىلەرنى يارىتىدۇ.

ئەكسىچە، ئاياللارغا ئىنسان سۈپىتى بىلەن ئەمەس، ئاياللىق خۇسۇسىيىتى بىلەنلا قارايدىغان جەمئىيەتتە، ئاياللار تۆۋەن تەبىقە سانىلىدۇ. ئىنسانپەرۋەرلىك ئاساسىدا ئېلىپ بېرىلىدىغان ھەرقانداق رولىدىن مەھرۇم قىلىنىپلا قالماستىن،

ئۇلار ھەرخىل رەڭلەر بىلەن بويىلىپ، ئەرلەرنىڭ ھۇزۇر ۋە ھالاۋەتلىرىنى ئىپادىلەيدىغان قەدىرسىز قونچاققا ئايلىنىپ قالدۇ.

بۇنىڭغا ئىسلام ۋە باشقا مەدەنىيەتلەرنى سېلىشتۇرما قىلغان ھالدا ئەڭ جانلىق ئوبراز ئىزدىسەك، ئەلۋەتتە، ئاياللارنىڭ رولى ۋە ئوخشاش بولمىغان ساھەلەردە ياراتقان ئىش-ئىزلىرى شۇ خىل جەمئىيەت تايانغان مەدەنىيەت ئوقۇمى ۋە پىرىنسىپلىرىنىڭ تەبىئىي بىلەن تولمۇ ماس شەكىلدە ئىكەنلىكىنى بايقايمىز؛ ئىسلام دىنىدا ئاياللارنىڭ ئىنسانلىق خۇسۇسىيىتى ئەڭ جانلىق تەرۋىدە ئېتىراپ قىلىنىپ، ئۇلارنىڭ ئىش-ئىزلىرى بو پىرىنسىپقا ئاساسەن تۇرغۇزۇلغان بولسا، غەيرى ئىسلامىي جەمئىيەتلەردە پەقەت ئايال دەپ ئىپادە قىلىنىپ، شۇنىڭغا ماس ھالدا ئۇلارنى ھۇزۇر-ھالاۋەتنىڭ ئاياللاردىن تەركىپ تاپقان ماددى مەپكۇرىسىگە ئايلاندۇرىۋالدى.

قەھرىمان مۇسۇلمان ئاياللار

گەرچە، فىزىلوگىيىلىك ۋە پىسخولوگىيىلىك ئالاھىدىلىكلىرىگە ئاساسەن، ئۇلارغا تاپشۇرۇلغان مەسئۇلىيەتلەر پەرقلىق بولسىمۇ، مۇسۇلمان ئاياللار قەھرىمانلارچە ئىش-ئىزلىرىنى يارىتىشتا، ئىسلام بەرگەن يۈكسەك ئورۇندىن قالسىلا، ئۆزلىرىنىڭ ئىنسانلىق روھىغا بەكرەك ئىشەندى ۋە ئۆزلىرىنىڭ ئەرلەرگە ئوخشاش ئىنسان دېگەن تۇنىشىغا بەكرەك تاياندى.

ئىسلام كىلىشتىن ئىلگىرى تارىخنىڭ ئەخلەت ساندۇقىغا يەرلەشتۈرۈلگەن ئاياللار، ئىسلام بىلەن ئۆزىگە خاس مۇستەقىل ئىنسانلىق خۇسۇسىيىتى بار، ئەقىدىگە، ساماۋىي رىسالىگە ئىگە يېڭى بىر توپلۇمغا ئايلاندى. تارىخقا نۇرغۇن شىرىن ئەسلىمىلەرنى ھەدىيە قىلدى. غەرب ئەللىرىدە ئىسلامغا يۈزلىنىۋاتقانلارنىڭ كۆپىنچىسىنىڭ ئايال كىشى بولۇشىمۇ، ئىسلامنىڭ ئاياللارغا بەرگەن ئىلتىپاتىنىڭ زورلىغىنىڭ سەمىمىي ئىسپاتى بولۇشقا يېتەرلىك.

ئىسلام تارىخىدا ئەرلەرنىڭ ئىش-ئىزلىرى دەۋەت ۋە جىھاد ساھەسىدە خاتىرلەنگەن بولسا، ئاياللارنىڭمۇ ئىش-ئىزلىرى ئوخشاش ساھە بويىچە داۋاملاشتى. بۇ

خۇسۇستىمۇ ئاياللار ئۆزلىرىنى پەقەت ئايال دەپلا ئەمەس، بەلكى، مەسئۇلىيەت يۈكلەنگەن ئىنسان دېگەن تونۇشتا ياشىغان بولدى.

ئىلمىي ۋە ئىسلام مەدەنىيىتىنى تارقىتىشتا ئوينىغان روللىرىنى خاتىرىلەپ چىقىش تېخىمۇ قېيىن. ھەۋۋا ئانىمىزدىن باشلانغان بۇ مۇساپە ئاسىيە، ھاجەر ۋە بۇۋى مەريەملەردىن ئۆتۈپ، خەدىچە رەزىيەللاھۇ ئەنھا، ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا، فاتىمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا ۋە ئەسما بىنت ئەبۇ بەكر مىسالى ساناقسىز ئانىلار تارىخ بەتلەرىدە نۇر چېچىپ تۇرۇپتۇ. خۇسۇسەن، ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىسلەر ئۇلارنىڭ ئىسلام تارىخىدىكى ئورنىنى كۆرسىتىپ بىرىدۇ.

دەۋرىمىزدىكى مۇسۇلمان ئاياللار

دەۋرىمىزدىكى مۇسۇلمان ئاياللار يوقىرىدا زىكرى كەچكەن، ئاتىلىرى، ئەللىرى ۋە پەرزەنتلىرىنىڭ پىداكارلىقىنى ئۆز كۆزلىرى بىلەن كۆرگەن قەھرىمان ئانىلىرىمىزنىڭ قىزلىرى. شۇلارنىڭ قىزلىرى بولغان بۈگۈنكى خوتۇن-قىزلىرىمىزنىڭ ئۇلارنىڭ ئىزىدىن مېڭىپ، ئۆتكەن شۇ تارىختىكى قايتىلىيالمايدىغانغا قانداق تۇسالغۇلار بار؟!

ئۇلارنىڭ ئىنسانلىق خۇسۇسىيىتىنىڭ ئىسلامنىڭ ھەقىقىي روھىدىن يىراقلىشىپ، ھەرخىل ئازغۇن ئېقىم ۋە قاراشلارنىڭ ئارقىسىغا كىرىپ كەتكەنلىكىدىن باشقا ھېچقانداق تۇتامغا چىققۇدەك سەۋەپ يوق.

ھازىرقى ئاياللىرىمىز يوقىرىدا ئېيتقىنىمىزدەك ئازغۇن پىرقىلەرگە ئەگىشىپ، ئاياللىق ئوبرازغا داغ تەككۈزدى ۋە ھاياتتىكى ئىنسانلىق سالاھىيىتىنى خۇنۇكلەشتۈردى. ئەگەشكەن ئېقىملىرى، تايانغان ئىدىلوگىيىسى ساغلام بولمىغاچ ھەرقانچە تىرىشىشمۇ مۇستەقىل ئىنسانلىق سالاھىيىتى شەكىللەندۈرەلمىدى. بۇ بۈگۈنكى دۇنيا چىركىنلىكىنىڭ نىگىزلىك سەۋەپلىرىدىن بىرى.

بۈگۈنكى مۇسۇلمان ئاياللىرىمىزنىڭ ئىسلام كۆرسەتكەن بەلگىلىمىلەرگە ئاڭلىق بوي سۇنۇپ، ئىلمىي ۋە ئەمەلىي ساھەلەر بويىچە ھاياتتا ئۆزىنىڭ يوللىرىنى يېرىپ مېڭىشىغا نىمە توسقۇنلۇق بار؟! ئاياللارنى تانسىخانا چىراقلىرى ئاستىدا لەرزىلىك ئۇسۇلغا سېلىپ ئۆگىنىپ كەلگەن ئەرلەرنىڭ غەزىۋىدىن باشقا ھېچقانداق نەرسە يوق.

يالىڭاچلىق ئىلىم- پەن ئۆگىنىشنىڭ شەرتىمۇ؟ دىننىڭ كۆرسەتمىسى، مىللەتنىڭ ئۆرپ- ئادەتلىرىدىن تېنىش مەدەنىيەتلىك بولۇشنىڭ ئۆلچىمىمۇ؟ ياق، مىڭ قېتىملاپ ياق دەيمىزكى، ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسىنىڭ ئىلىم بىلەن، مەدەنىيەت بىلەن ئالاقىسى يوق. ئاياللار ھاياتتا ئىززەت- ئىكرامغا ئېرىشىش ئۈچۈن ئەسلىيىتىگە قايتىشى لازىم.

بىراق، دىن دۈشمەنلىرى دائىم ئىلىمنى يالىڭاچلىقتىن، مەدەنىيەتنى ئۆزلۈكتىن تېنىشتىن ئايرىغىلى يول قويمىدۇ. مۇسۇلمان ئاياللارنىڭ دۇنيادىكى ئورنىنى خۇنۇكلەشتۈرۈش ئۈچۈن ھەر دائىم بۇ ئىككىسىنىڭ مۇناسىۋىتىنى باغلاشقا تۈرلۈك ۋاستىلارنى قوللىنىدۇ. بۇنى بىلىپ قېلىش يېڭى باشلىنىشنىڭ مۇقەددىمىسى بولۇپ قالغۇسى.